

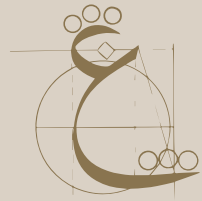
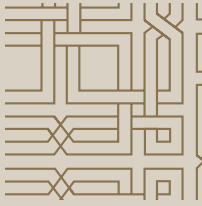

kadim

SAYI / ISSUE 4 · EKİM / OCTOBER 2022

04

kadim

*“Kadim oldur ki
evvelin kimesne bilmeye”*

Kadim is that no one knows what came before.

kadim

Osmanlı araştırmalarına münhasır, altı ayda bir (Nisan ve Ekim) neşredilen, açık erişimli, çift kör hakem sistemli akademik dergi

Double-blind peer-reviewed open-access academic journal published semiannually (April and October) in the fields of Ottoman Studies

SAYI | ISSUE 4 • EKİM | OCTOBER 2022

İMTİYAZ SAHİBİ | PROPRIETOR

Burhan ÇAĞLAR

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ | MANAGING EDITOR

Ömer Faruk CAN

İRTİBAT | CONTACT

Kadim • Sakarya Üniversitesi

Esentepe Kampüsü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, A Blok, Ofis: 113, Serdivan/Sakarya (Turkey) 54050

Telefon | Phone • 00 90 264 295 60 15

İnternet Adresi | Webpage • dergipark.org.tr/kadim • kadim.sakarya.edu.tr

E-posta | E-mail • kadim@sakarya.edu.tr

TASARIM | DESIGN Hasan Hüseyin CAN

BASKI | PRINTED BY

MetinCopyPlus • Artı Dijital & Baskı Merkezi

Türkocağı Cad. 3/A Cağaloğlu/Fatih/İstanbul

BASIM TARİHİ | PRINT DATE • EKİM | OCTOBER 2022

ISSN 2757-9395 • E-ISSN 2757-9476

ÜCRETSİZ | FREE OF CHARGE

Kadim'deki makaleler, [Creative Commons Atınlı-Gayriticari 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Bilimsel araştırmaları kamuya ücretsiz sunmanın bilginin küresel paylaşımını artıracacağı ilkesini benimseyen dergi, tüm içeriğine anında Libre açık erişim sağlamaktadır. Makalelerdeki fikir ve görüşlerin sorumluluğu sadece yazarlarına ait olup Kadim'in görüşlerini yansıtmazlar.

Articles in Kadim are licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) International License. Kadim provides immediate Libre open access to its content on the principle that making research freely available to the public supports a greater global exchange of knowledge. Authors are responsible for the content of contributions; thus, opinions expressed in the articles belong to them and do not reflect the opinions or views of Kadim.

“Kadim oldur ki
evvelin kimesne bilmeye”

Dergi Park

EDİTÖR
EDITOR-IN-CHIEF

Arif BİLGİN | Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi

YAYIN KURULU
EDITORIAL BOARD

Necmettin ALKAN | Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi
Fatih BOZKURT | Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi
Ömerül Faruk BÖLÜKBAŞI | Doç. Dr., Marmara Üniversitesi
Büşra ÇAKMAKTAŞ | Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi
M. Talha ÇİÇEK | Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Filiz DIĞIROĞLU | Doç. Dr., Marmara Üniversitesi
Selim KARAHASANOĞLU | Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Miraç TOSUN | Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Kenan YILDIZ | Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi

YAZIM VE DİL EDİTÖRLERİ
WRITING AND LANGUAGE
EDITORS

Ömer Faruk CAN | Sakarya Üniversitesi
Burhan ÇAĞLAR | Sakarya Üniversitesi
Burak ÇİTİR | Sakarya Üniversitesi
Mehmet KERİM | Sakarya Üniversitesi
Bünyamin PUNAR | Sakarya Üniversitesi

TÜRKÇE DİL EDİTÖRÜ
TURKISH LANGUAGE EDITOR

Sedat KOCABEY | Sakarya Üniversitesi
Büşranur KOCAER | İbn Haldun Üniversitesi
Muhammed Emir TULUM | Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi

İNGİLİZCE DİL EDİTÖRLERİ
ENGLISH LANGUAGE
EDITORS

Didar Ayşe AKBULUT | Marmara Üniversitesi
İrem GÜNDÜZ-POLAT | Sakarya Üniversitesi
Hâcer KILIÇASLAN | Sakarya Üniversitesi

MİZANPAJ EDİTÖRÜ
LAYOUT EDITOR

Hasan Hüseyin CAN | İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM)

SOSYAL MEDYA EDİTÖRÜ
SOCIAL MEDIA EDITOR

Büşranur BEKMAN | Sakarya Üniversitesi

YAYIN SEKRETERİ
SECRETARIAT

Yusuf İslam YILMAZ | Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

OSAMER Konuşmaları Serisinin İlk Halkası: 'Mütevazı Bir İnsan, Mütebahhir Bir Âlim: Mehmet Genç' Faaliyet Raporu*

THE FIRST SESSION OF
OSAMER TALK SERIES:
MEETING REPORT OF
'A MODEST PERSON, AN
ERUDITE SCHOLAR:
MEHMET GENÇ'

FAİK MERT ERKAN**

ÖZ ABSTRACT

13 Mayıs 2022 günü Osmanlı Araştırmaları Merkezi tarafından vefatının sene-i devriyesi nedeniyle OSAMER Konuşmaları serisinin ilk bölümünde Mehmet Genç anıldı. Beşir Ayvazoğlu, A. Mesud Küçükkalay, Cengiz Aydoğdu ve İhsan Ayal'ın katılımıyla gerçekleşen etkinlikte, Mehmet Genç'in başta biyografisi olmak üzere Osmanlı iktisat tarihi çalışmalarında devrim niteliği taşıyan ekonomik modeli incelenerek, çok yönlü kişiliği konuşulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Genç, Fiskalizm, Provizyonizm, Tradisyonizm, İktisat Tarihi, Biyografi.

On May 13, 2022, the Center for Ottoman Studies (OSAMER) commemorated Mehmet Genç in the first session of the OSAMER Talks Series due to the anniversary of his passing. Beşir Ayvazoğlu, A. Mesud Küçükkalay, Cengiz Aydoğdu, and İhsan Ayal participated in the event and discussed Mehmet Genç's multifaceted personality by examining his biography and his theory on an economic model that revolutionized Ottoman economic history studies.

Keywords: Mehmet Genç, Fiscalism, Provisionalism, Traditionalism, Economic History, Biography.

MAKALE BİLGİSİ | ARTICLE INFORMATION

Makale Türü: Toplantı Raporu | Article Type: Meeting Report
Geliş Tarihi: 2 Eylül 2022 | Date Received: 2 September 2022
Kabul Tarihi: 16 Eylül 2022 | Date Accepted: 16 September 2022

ATIF | CITATION

Erkan, Faik Mert. "OSAMER Konuşmaları Serisinin İlk Halkası: 'Mütevazı Bir İnsan, Mütebahhir Bir Âlim: Mehmet Genç' Faaliyet Raporu". *Kadim* 4 (Ekim 2022), 129-135. doi.org/10.54462/kadim.1170326

* "OSAMER Konuşmaları 1: Mütevazı Bir İnsan, Mütebahhir Bir Âlim: Mehmet Genç". Yayın Tarihi 18 Mayıs 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=aMLbkaavhHU>

** Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, faikerkan@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1474-7423.

OSAMER KONUŞMALAR-1

MÜTEVAZİ BİR İNSAN
MÜTEBAHİR BİR ALİM

Mehmet Genç

BEŞİR AYVAZOĞLU
A. MESUT KÜÇÜKKALAY
CENGİZ AYDOĞDU
İHSAN AYAL

13 MAYIS CUMA
Saat: 14.00
Sakarya Üniversitesi
Kültür ve Kongre Merkezi

Osmanlı iktisat tarihi sahasında yaptığı çığır açıcı çalışmalarla tanınan Mehmet Genç, İstanbul'da 18 Mart 2021 tarihinde vefat etmiş ve ölümünün üzerinden geçen bir yılın ardından hakkında iki biyografik çalışma yayınlanmıştı.¹ Genç, 13 Mayıs 2022 günü saat 14.00'te ise vefatının sene-i devriyesi münasebetiyle Sakarya Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Osmanlı Araştırmaları Merkezi (OSAMER) tarafından düzenlenen bir programla anıldı. Prof. Dr. Arif Bilgin'in moderatörlüğünde gerçekleştirilen programa, söz konusu iki biyografinin yazarları Beşir Ayvazoğlu ve Prof. Dr. A. Mesud Küçükcalay'ın yanı sıra Genç adına Artvin'de bir kültür evi kuran 27. Dönem Aksaray Milletvekili Cengiz Aydoğdu ve hocanın kişisel hayatında da pek yakınında bulunan öğrencisi İhsan Ayal konuşmacı olarak katıldı. Faaliyette sadece meslektaş-

larına değil, aynı zamanda kendisine oldukça yakın isimlere de konuşmacı olarak yer verilmesinin, Mehmet Genç'in çok yönlü kişiliğinin yansıtılması amacına hizmet ettiği söylenebilir.

İlkokul döneminden itibaren zorlu geçen eğitim mücadelesine değinilerek başlanan programda, Osmanlı iktisat tarihiyle ilgili çalışmaların âdeta temelini oluşturan, buna rağmen Mehmet Genç'in her zaman daha da ileri götürmek ve derinleştirmek için çaba sarf ettiği, Osmanlı ekonomisinin dinamiklerine dair ortaya koyduğu model, detaylarıyla anlatıldı. Ayrıca, çocukluğundan Ömer Lütfi Barkan ile tanışmasına kadarki zaman zarfında zihin dünyasının şekillenmesinde etkili olan tecrübeleri çeşitli anekdotlar vasıtasıyla paylaşarak kişiliğinin farklı yönlerine değinildi.

Programın ilk konuşmacısı Beşir Ayvazoğlu'nun anlatısı, çocukluğundan İstanbul Üniversitesi'ndeki asistanlığına kadar hocanın hayatını anlama yolunda pek çok detayı içinde barındırıyordu. Ayvazoğlu, kaleme aldığı *Hac Yolunda Bir Karınca - Mehmet Genç* isimli biyografik çalışması süresince topladığı bilgilerden hareketle Genç'in çocukluğunu ve içinde büyüdüğü zor şartları anlattı. Zira II. Dünya Savaşı'nın getirdiği sıkıntıların hissedildiği ilk çocukluk yıllarını, okulu bulunmayan Artvin'in mütevazı bir köyünde geçiren Genç'in hayatı, ancak Hasan Âli Yücel tarafından köyüne ilkokul açılmasıyla değişecekti.

1 Beşir Ayvazoğlu, *Hac Yolunda Bir Karınca Mehmet Genç* (İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları, 2022); Abdullah Mesud Küçükcalay, *Bir Âlimin Hayat ve İlim Serencamı* (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2022).

Hopa'da yaya olarak gittiği ortaokul eğitiminin ardından lise çağına geldiğinde, maddi imkânsızlıklardan dolayı bir süreliğine eğitim hayatına ara verdiğini aktaran Ayvazoğlu, hocanın bu süre içinde atmamacılığa merak saldiğını, ömrünün sonuna dek süren tabiata ilgisinin de bu dönemde uyanmış olabileceğini söyledi. Genç bir süre sonra girdiği sınavda Haydarpaşa Lisesi'nde burslu okuma hakkı kazanmış ve bu sayede o vakte kadar yaşadığı köye nispetle devasa büyüklükte ve kültürel ortamları kıyaslanamayacak derecede zengin bir şehirde okumaya başlamıştır. Genç'in, bu durumu kendisine "Çağ atlamış gibi hissettirdi." diye tabir ettiğini aktaran Ayvazoğlu, yaşamış olduğu yer değişikliğinin, hocayı son derece etkilediğini dile getirdi. Bunda Haydarpaşa Lisesi'ne geldiği yıl liselerin dört yıla çıkarılması ve Nihal Atsız'dan ders almaya başlaması da etkili olmuştu.

Ayvazoğlu'nun Mehmet Genç hakkında aktardığı bir diğer husus, Mülkiye yıllarında sosyal olaylara ilgisinin arttığı yönündeydi. Bu dönemde hayatının önemli dönüm noktalarından biri, kazandığı bursu alabilmesi için gereken sağlık raporunu almaya gittiğinde yaşanmıştır. Hiçbir belirti göstermediği halde, çekilen akciğer filminden tipik bir verem vakasına yakalandığı ortaya çıkınca doktorun bu durum karşısında gösterdiği tepki, Mehmet Genç'in ilim heyecanının ne olduğunu anlamasına vesile olmuştur. Ayvazoğlu, hocanın felsefeye ilgisinin de ömrünün bu döneminde oluştuğunu belirttikten sonra Mülkiye yıllarının ardından girdiği İstanbul Üniversitesi'nin asistanlık sınavında Ömer Lütfi Barkan tarafından kabul edilmesi ve doktora tez çalışmasına başlamasında da bu ilgisinin rolü olduğunu belirtti.

Bu başlangıç, hiç bitirmeyeceği doktora tezi için de olsa, Osmanlı arşivleriyle tanışmasıyla farklı bir boyuta evrilmiştir. İşte bu noktada hocanın hayat hikâyesini Beşir Ayvazoğlu'nun

bıraktığı yerden Prof. Dr. Mesud Küçükcalay devraldı ve o da anlatısını, hocanın Osmanlı iktisat tarihi modellemesini merkeze alarak inşa etti.

Mehmet Genç'in doktora tezinin bitmemesinin nedenini, Küçükcalay'ın onun akademik kariyerini anlattığı bölümde öğreniyoruz. Genç, bu yıllarda Osmanlı'nın mukataalardan aldığı verginin yüz yıl boyunca sabit kaldığını görüp nedenini araştırarak malikâne sistemine ulaşır. Malikânenin net bir tanımı olmaması, iltizamın bilinmemesi, mukataa ve esham sistemleri hakkında çok kapsamlı bilgi olmaması nedeniyle Genç, "kendi gideceği yolun asfaltını kendi dökmek" zorunda kalır.

Bundan sonra Osmanlı sanayiinin 1700-1800 yılları arasında Avrupa'da yaşanan gelişmelere verdiği tepkiyi mercek altına alan Genç, dört yıla yakın bir süre verdiği emek sonucunda bu dönemin bir gerileme yüzyılı olmadığı ve Osmanlı ekonomisinin muazzam bir gelişme gösterdiği sonucuna varır. Genç'in yaygın olan kanaatin aksine bu sonuca varmasının ardından Osmanlı bürokratlarının çağın şartları ve ekonomik modelleriyle ters düşen bazı uygulamalarına açıklama getirmek gerekliliği doğmuştur.

1500'lerden beri merkantilist doktrinin etkisiyle Avrupa'da ihracata ağırlık verilirken Osmanlı'da 350 yıl boyunca genellikle ihracatın yasaklanması ve bundan daha erken bir dönemde Avrupa'da özel mülkiyet anlayışı yaygınlaşıp köylülerin tasfiyesiyle büyük toprak

sahipleri ortaya çıkarken Osmanlı'da tam aksine 1800'lerin sonuna dek toprakta devlet mülkiyetinin sürmesi, açıklanması gereken olgular olarak öne çıkıyordu. Dahası, Osmanlı nispeten küçük birimlerle yetime devam ederken ayrı bir mülkiyet tipi niteliği taşıyan vakıf sistemi geliştirilerek devletin sosyal sorumlulukları bu sisteme aktarılmış, iç gümrük sistemi devam ettirilmiş, fiyat kontrolüyle kârlara müdahale edilmiş ve kapitülasyonlar sürdürülmüştü.

Mehmet Genç'in binlerce belgeyi inceleyerek vardığı sonuç, kapitülasyonlarla Osmanlı topraklarına az sayıda ürün gelmesi sebebiyle Avrupalıların başlangıçta yerel üreticiye güçlü bir rakip olamadıkları, ancak bu

durumun Sanayi Devrimi'nin ardından değiştiği ve d6nemin Osmanlı b6rokratinin da bunun farkında olduğudur.

Osmanlıların ağın gelişmelerinden habersiz olmadığı ve sisteme meritokratik (liyakate dayalı) bir yapının hâkim olduğunu g6rd6kten sonra Genç'in, bu politikaların nedenini anlaması gerekiyordu. Uzun yıllar arşivde çalışmasının sonucunda Osmanlı devlet adamlarının zihninde d6nemin iktisadî anlayışına alternatif bir modelin bulunduğunu ve uyguladıkları politikaların aslında bu modele oldukça uygun olduğunu fark etmişti. Bu modelin ilkelerinin Osmanlılar tarafından hiçbir yerde açıkça belirtilmemesi, tespiti için bu kadar çaba sarf edilmesini gerekli kılmıştır. Modelin 6 ayağı olan provizyonizm (iaşecilik), fiskalizm (gelircilik) ve tradisyonalizm (gelenekçilik) ilkeleri, bu veya başka bir isim altında Osmanlı b6rokratinin ezberinde bulunan bir kurallar b6t6n6 değil, on bine yakın defter, y6z bine yakın belgeye yansayan d6ř6nce tarzıydı. Bahsi geçen tarzı etkileyen dinamikler b6t6n6n6 anlamamız için hoca tarafından verilmiş bu isimler ise uygulayıcıları tarafından zikredilmeyen doktrinin kavramsallaştırılmasıdır. Bu yoğun emek ve titizlik, doktora tezini bitirememesine neden olsa da hoca, çalışmalarının karşılığını Osmanlı iktisat tarihi yazınının temellerini oluşturan eserleriyle almıştır.

Osmanlı'nın benimsediği politikaların nedenleri arasında inançlarından ve çağın gerekliliklerinden kaynaklanan kabuller bulunmaktadır. İnanç d6nyalarından kaynaklanan kabuller, reayanın “vediatullah” yani Allah'ın emaneti kabul edilmesi, sosyal ve ekonomik adaletin temininin gerekliliği, insanın ekonomi için değil aksine ekonominin insan için olduğunun ř6phesiz kabul6, sıfır toplam ekonomi algısı, s6m6rgeci politikaların ve sınıflaşmanın reddi ve rekabet yerine iç birliği temelli olarak sermayeyi tabana yayma arzusu olarak kendini g6sterir. Ayrıca bu gibi hususlar, Genç'in tespit ettiği Osmanlı modelinin kapitalizme karşı bir alternatif olduğunu da 6ne çıkarır. Tarım dışı sekt6rlerin gelişmemişliği, iklim d6zensizlikleri, parasal ilişkilerin kıt olması, teknolojik gerilik, arz esnekliğinin katılığı, ticaret b6lgelerinin k66k çaplı olması, makro b6y6menin olmaması, d6ř6k verim ve y6ksek taşıma maliyetleri gibi fakt6rler ise d6nemin Osmanlı ekonomik zihniyetini belirleyen başlıca et-

kenlerdir. Mehmet Genç Osmanlıların, bu iki zorunluluk grubundan doğan bir tepki modeli geliştirdiklerini tespit etmiştir.

İlk olarak provizyonizm anlayışının gereklerine uygun politikalar geliştirilmiş, bu politikaları tradisyonalizm ilkesi kalıcı kılmış, bu ikisinin ilişkisinin sürdürülebilir olması için ise sacın fiskalizm ayağının doğması gerekmiş ve bu modele uygun bir malî yapı oluşmuştur. 16. yüzyıl sonrasında ise tradisyonalizm, tüm sistemin üstüne şemsiye olup “Devlet-i Aliyye-i ebed-müddet” tabiriyle özetlenen bu sistemin kalıcı bir çözüm olduğuna yönelik inancı ve onu koruma dürtüsünü simgelemiştir.

Bu modelleme sayesinde Osmanlı'nın geçirmiş olduğu kendine has süreci anlamak için Kıta Avrupası ve Anglosakson tecrübesinden beslenen iktisat tarihi teorilerine bir alternatif doğmuştur. Küçükkalay'a göre Osmanlı bürokratları çok uzun bir zaman dilimi boyunca inançlarını pratiklerine değil, pratiklerini inançlarına uydurmaya çabalamışlardı. Bunun sonucunda Osmanlı'da sistemli bir köleleştirme ve sınıfsal bölünme olmamış; toplumda proleterleşme, yoksulluk ve dilencilik doğmamış; sermaye birikimi ve servet eşitsizliği görülmemişti. Küçükkalay, Prof. Dr. Erol Özvar'ın Osmanlı'nın Avrupa'ya karşı gerileme sürecini de bu modeli kullanarak anlamının mümkün olduğu yönündeki tespitini hatırlatıp modelin Osmanlı tarihinin tamamını kendi iç dinamiklerine bakarak anlamamızı mümkün kıldığını vurguladı.

Mehmet Genç Hoca'nın akademik hayata girişinden önceki zihin dünyasını etkileyen olaylarla Osmanlı ekonomi sistemine dair modelinden sonra ise insanî yönü üzerinde duruldu. Dostu Cengiz Aydoğdu ile hocaya en yakın isimlerden olan İhsan Ayal hocanın nezaket seviyesini kuvvetlice vurgulayan anekdotlar aktardılar. Cengiz Aydoğdu'ya göre hocanın titizliğinin arkasında yatan neden, onun en zorlu sınavının kendini ikna etmek olmasıydı. Hocanın milli bir meseleye sahip olan bir dünya entelektüeli olduğunu söyleyen Aydoğdu, Hegel ve Kant gibi düşünürlerin fikirlerine de oldukça hâkim olduğunu dile getirdi. Özellikle Osmanlı hakkındaki okumalarında yabancı literatüre ağırlık vermekle birlikte, Türkçe konusunda özel bir hassasiyete sahip olduğunu belirtti. Aydoğdu, yukarıda anlatılan detaylara ve bunların isabetliliğine rağmen Genç'in ortaya koyduğu ekonomi modelini geliştirmeyi ve dördüncü bir ilke olarak vakıfları ilave etmeyi düşündüğünü de sözlerine ekledi.

İhsan Ayal, “yazmamasıyla meşhur” olduğunu duyduğu ve uzun bir süre emek sarf etmesinin ardından samimiyet kurabildiği Mehmet Genç'in şahsî hayatından bahsetti. Hocayı bir hayat filozofu olarak nitelendirerek, sayılarla felsefe yapacak düzeyde matematik bilgisine sahip olduğunu aktardı, dünyanın sayılı Sanayi Devrimi uzmanlarından ve fikir adamlarından olduğunu belirtti. Dünya çapında isminin hak ettiği kadar bilinmemesinin sebebini ise kendisine belirlediği temel mesele dışında kalem oynatmaması olarak açıkladı. Ayal'a göre, Mehmet Genç'in Ömer Lütfi Barkan ile tanıştığı günden itibaren hayatta temel meselesi, Osmanlı İmparatorluğu'nu doğru anlatmak ve Osmanlı tarihiyle ilgili hatalı kanıların çürütmek olmuştur. Bu hususa ek olarak, ortaya koyduğu iktisadî modelin başlı başına bir tez sayılabileceğini, eserlerinde atıf bulunmamasının nedeninin hocanın tamamen Osmanlı belgelerinden hareketle yeni bilgi üretmesinden kaynaklandığını vurguladı. Bu bağlamda hocanın “İlim çok pahalı bir şeydir. Tüm vaktinizi, ömrünüzü verirsiniz, sonunda bir paragraflık katkınız ya olur ya olmaz.” dediğini aktaran Ayal, kelimenin gerçek anlamıyla

bir âlim olduğunu söylediği Mehmet Genç'in nüktedanlığıyla ilgili anekdotlar aktararak sözünü bitirdi.

Wagner'in müziğiyle Osmanlı kurumları arasında benzerlik görebilecek kadar hem Osmanlı'ya hem de Batı'ya hâkim olan, ömrünü Osmanlı İmparatorluğu'nu anlamaya ve lâıykıyla anlatmaya vakfeden Mehmet Genç Hoca'nın ilme yaptığı katkı şüphesiz bir paragraftan çok daha fazladır. 87 yıllık ömrünü sığdırmak mümkün olmasa da sevdikleri, dostları ve meslektaşları tarafından vefatının sene-i devriyesinde anıldığı bu programda, Genç'in zihinsel gelişimini etkileyen süreçler incelenmiş, alanında bir devrim niteliği taşıyan iktisadi modelinin ayrıntıları ile kapsamı irdelenmiş ve özel hayatında yakınında bulunmuş kişilerin anılarına yansıyan çok yönlü ve zengin kişiliği yâd edilmiştir.

KAYNAKÇA

Ayvazoğlu, Beşir. *Hac Yolunda Bir Karınca Mehmet Genç*. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları, 2022.

Küçükkalay, Abdullah Mesud. *Bir Âlimin Hayat ve İlim Serencamı*. İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2022.

OSAMER, Osmanlı Araştırmaları Merkezi. 'OSAMER Konuşmaları 1: Mütevazı Bir İnsan, Mütebahhir Bir Alim: Mehmet Genç'. Erişim 18 Haziran 2022.
<https://www.youtube.com/watch?v=aMLbkaavhHU>

